

НАЗВИ ХВОРОБ ТА МЕДИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ В ЕПІСТОЛЯРНІЙ СПАДЩИНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Наталія Іщук,

*старша викладачка кафедри українознавства
Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького (м. Львів, Україна)*

У статті на прикладі листів Лесі Українки наведено назви інфекційних хвороб та застосовуваних медичних препаратів для лікування туберкульозу на той час.

Ключові слова: *медична термінологія, інфекційні хвороби, медичні препарати, Леся Українка.*

In the article, on the example of Lesya Ukrainka's letters, the names of infectious diseases and medicines used to treat tuberculosis at that time are given.

Key words: *medical terminology, infectious diseases, medicines, Lesya Ukrainka.*

Будь-який лист, написаний сто чи двісті років тому, дозволяє доторкнутися до минулого, заглибитися в обставини того часу, його атмосферу, дізнатися про найпотаємніше в житті людини, суспільний стан того періоду, простежити моральний, духовний та літературні погляди творчих людей.

Творчість Лесі Українки досліджували В. Святовець, В. Агеєва, С. Богдан, С. Генік, Л. Семенюк, О. Сліпушко, Г. Смирнова, В. Савчук, С. Кочерга та ін.

Як відомо, Леся Українка була проти того, щоб привертати увагу до особистого життя, про що писала: «Взагалі я волю, щоб моє приватне життя, як життя взорової римської мотрони, було «світові» невідоме, і справді здебільшого так воно і є» [5, с. 289].

З раннього дитинства Леся Українка відчувала фізичний біль, який не полишав її до останнього дня.

Ще у шестирічному віці маленька Леся написала першого листа до своєї бабусі Єлизавети Іванівни Драгоманової. За один день дівчинка могла написати до десяти розлогих листів про країни, в яких на той час перебувала, як почувалася, про свої міркування та літературні плани.

Але жодного разу ця тендітна жінка ніколи не натякнула на недугу ні словом, ну думкою. Не звинувачувала нікого й не

жалілася нікому з членів родини, колегам чи знайомим. Навпаки, підтримувала батьків та близьких людей, які в будь-який спосіб намагалися зробити все, аби полегшити їй фізичне і моральне страждання.

«Треба було в Єгипті вродитись, то, може, й був би лад, адже ж найгірша помилка мого життя - се що я зросла у волинських лісах, решта все тільки логічні наслідки. А проте я не згадую лихом волинських лісів» [5, с. 373]; Лесі було ніяково, що вся рідня опікувалася нею і боролася з її недугою: «Мене не лякає ні та операція, ні інші прикрощі лічення, мені тільки жаль, що все це завдає смутку і турботи близьким людям, - пора б уже спочити від моєї «богині» ...» [5, с. 222].

У листах до своєї матері Леся писала про витрати на дорогу і проживання у Німеччині, вартість медичних послуг: «Тільки все-таки я ніколи не ставила себе ні центром світу, ні центром нашої сім'ї, а через те прошу обговорювати програму мого лічення, беручи на увагу загальний бюджет і загальні потреби та порядок життя нашої родини. Не приносячи сама жертв, я не хочу приймати їх від інших» [4, с. 30].

Ольга - молодша сестра Лесі, закінчила в Петербурзі Жіночий медичний інститут. Леся довіряла думці сестри, тому завжди радилася у справі лікування, як застосовувати той чи інший медичний препарат. В свою чергу Леся переймалася безробіттям сестри і радила стежити за анемією, не нервуватись. «Я знаю, що твій нервовий стан залежить на більшу половину від моральних причин, але ж психіка психікою, а фізика фізикою, і вір мені, більш ніж нікому, що холодні обтирання щоранку (не ввечері) помагають часами і з душею своєю справитись краще» [4, с. 20].

Із перших листів Лесі до рідних можна довідатися про інфекційні хвороби молодших сестер та братів, зокрема описи кору, скарлатини, дифтериту, гострого ревматизму, екземи, холери. Ось як Леся описує симптоми алергічної хвороби екземи: «В початку ноября напала було на мене екзема, тижнів через два вона вже розпросторилась по всьому тілу, окрім лиця, грудей й пальців на руках. Слабкість се дуже бридка і дошкульна, поки вона не минула, я не могла спати по ночах до 4-ї - 5-ї, вибивало се мене з сили страшенно і розстроювало нерви не можна сказати як. Запевне, я вдалась до лікаря, спочатку ліки не помагали нічого, але потім він знайшов такі, яких було треба, і загоєння пішло так шпарко, що тепер нема вже ні одної мокрої виразки, висипка загинула і тільки ледве

червонясті сліди лишилися. Лікар сам дивується, що се так хутко скінчилось, бо відомо, що екзема уперта і затяжна і триває часом цілі роки, а при моєму хорошому організмі сього можна було боятись» [3, с. 410].

Хворіла Леся й на інфекційну хворобу тиф, коли перебувала в Криму. У листі до М. Павлика поділилася лише про те, що її стан був дуже слабким і саме це дало ускладнення на другу ногу. Ризикуючи власним життям, Леся опікувалася хворими на тиф в Колодяжному: « ... вожуся з тифозними на селі, роблю, що можу, не пишу нічого, бо чогось по цілих днях голова морочиться - певно з анемії» [3, с. 327].

Через постійне мандрівне життя, слабкість, відсутність потрібних ліків та остаточного діагнозу Леся Українка часто хворіла на ряд інфекційних хвороб такі як ларингіт, ангіну, малярію.

Із листів Лесі Українки можна дізнатися про назви медичних препаратів, які застосовували на той час - *морфій* (препарат наркотичної дії), *опій* (сильнодіючий наркотик), *хлороформ* (препарат для анестезії, який вперше згадується у 1831 р.), *касторка* (для виведення інфекції), *йод* (мав антибактеріальну функцію), *гідрастис* (жовтокорень, антибіотик рослинного походження й гомеопатичного спрямування), *тіокол* (порошок), *креозотал* (для лікування кашлю при туберкульозі), *туберкулін* (для діагностики туберкульозу), *уротропін* і *гельмітол* (антисептики, які застосовували для промивання сечового міхура при інфекційному нефриті).

У листах згадується народна медицина, яка мала гомеопатичний напрям - обтирання оцтом (для зняття температури), гірчичники і обтирання спиртом (для поліпшення дихання), лікування бронхіту банками. Народні назви хвороб: *флюс* - періостит щелепи, *інфлюєнца* - грип, *пропасниця* - гарячка, *сухоти* - туберкульоз, чахотка, лихоманка. Медична термінологія походить від грецької та латинської мов, та все ж таки сформувалася на народній основі.

Щоб відтермінувати операцію на руці через туберкульоз кісток, вдавалася до простих методів: «Перше я мазала руку йодом і мочила в соляній воді, але од йоду дуже шкура злазить, то я тепер не мажу і не держу в воді» [3, с. 13].

У квітні 1908 року професор Ізраелі діагностував Лесі туберкульоз нирок і призначив *іхтіол* (протизапальний, антисептичний, знеболювальний лікарський засіб) та *сиролін*.

Отже, з листів Лесі Українки можемо дізнатися про розвиток медицини XIX-XX століть, назви хвороб, медичні препарати, народну медицину.

Література

1. Гойко Н. О. Українська термінологія народної та нетрадиційної медицини // Українознавство в технічному вищому навчальному закладі: досвід і перспективи: Мат. Всеукр. наук. інтернет-конфер. 22-23 жовтня 2012. К., 2012. С. 72-77.
2. Мазоха Г. С. Жанрово-стильові модифікації українського письменницького епістолярію другої половини XX ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.01.01 «Українська література» / Г. С. Мазоха. К., 2007. 35 с.
3. Українка Леся. Зібрання творів: у 12 т. / Леся Українка. К.: Наук. думка, 1975-1979. Т. 10. Листи (1876-1897). - К. Наук. думка, 1978. 543 с.
4. Українка Леся. Зібрання творів: у 12 т. / Леся Українка. - К.: Наук. думка, 1975-1979. Т. 11. Листи (1898-1902). К.: Наук. думка, 1978. 472 с.
5. Українка Леся. Зібрання творів: у 12 т. / Леся Українка. К.: Наук. думка, 1975-1979. Т. 12. Листи (1903-1913). К.: Наук. думка, 1979. 681 с.

УДК 81'42

АНАЛІЗ ТЕКСТОВИХ КАТЕГОРІЙ У ПОЕЗІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Тетяна Єщенко,

кандидатка філологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри українознавства Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, членкиня НТШ

У статті автор продовжує низку публікацій, присвячених проблемі текстових категорій. Зокрема проаналізовано мовні засоби реалізації текстових категорій зв'язності і інтертекстуальності у поезії видатної української письменниці Лесі Українки.

Ключові слова: *текст, текстова категорія, інтертекстуальність, зв'язність, поетичний текст, Леся Українка.*